

Vleutense kerk heropend

Op 12 december jl. is met een bijzondere dienst de hervormde kerk van Vleuten na een grondige restauratiebeurt heropend. Hiermee is één van de weinige monumenten in dit toch zeer oude dorp voor vele generaties veilig gesteld. Al zijn er over de reconstructie in zeer korte tijd van het gebouw - waarvoor heel weinig gegevens beschikbaar waren - verschillende meningen mogelijk, vast staat dat de gemeente, door hard en gewetensvol werken, haar liefde voor het verleden heeft getoond.

De Vleutense kerk is in oorsprong heel oud. Aan een stencil dat de hervormde gemeente voor Vleuten en De Haar deed verschijnen, ontleen wij, dat de kerk voor de reformatie was gewijd aan Willebrordus. Het moet een gebouw zijn geweest met een zware en dikke, maar niet zeer hoge toren, die met een lage spits was gedekt. Vondsten uit die alleroudste periode zijn niet gedaan.

De plaatselijke kerkgeschiedenis vermeldt dat 'n commissie van het provinciaal kerkbestuur in 1593 een rapport uitbrengt, waarin staat dat „de kercke hier geheel in 't wilt leyte ende dat zij noch vol geschilderde beelden en outaren is." De kerkelijke rekening heeft een budget van f 4,52½.

De gemeente wordt bij provisie bediend door Gerardus Stratenus uit Utrecht, maar ook is er nog een pastoor, Hendrik Willemsen uit Zegveld, die zegt in 1565 te zijn aangesteld. Hij geniet nog inkomsten uit de pastoriegoederen. Hij verstoort echter de kerkdiensten door in het geheim te dopen en huwelijken in te zegenen. Bovendien houdt hij de mensen in de herbergen aan de praat tijdens de kerkdiensten. Koster en schoolmeester is Cornelis Cornelissen van Vleuten, wiens salaris is samengesteld uit één morgen land, een vrije woning en vier gulden uit de kerkekas.

In 1612 blijkt Floris Gerridsen predikant te zijn. Hij deelt de kerkelijke instanties in Utrecht mee dat jonkheer Utenham een priester in huis heeft onder het voorwendsel dat deze zijn kinderen moet onderrichten. Daar deze ook godsdienstoefeningen houdt, vindt hij dit „tot schade van de reformatie".

„Caluminieus"

In 1618 is Didericus Camphuijsen predikant. Per speciale koerier wordt hij in 1619 op de Synode van Dordrecht ontboden. Hij laat echter tot twee

maal toe verstek gaan. Ook heeft hij het ambt neergelegd zonder daarvoor de vereiste toestemming te hebben gevraagd. Hij heeft zich doen kennen als een „bitteren ende caluminieus remonstrant" en wordt daarom in 1619 afgezet.

Tot zover het stencil, dat deze kerkgeschiedenis besluit met de mededeling dat de kerk in 1831 geheel is verbouwd, waarbij de toren bleef staan. In het archief van de familie Van Bijleveld vinden wij een oude plattegrond van de „Roomsche Katholieke Kerk", met de vermelding dat in 1831 „deze kerk door de Protestanten (is) geamoveerd en van de noch staande Toorn gescheiden om tot een kerk voor hun te worden veranderd." De kwestie was dat de kerk te groot was voor de gemeente. De oplossing die tenslotte werd gevonden, leverde inderdaad een kleinere kerkruimte, maar tevens een gedrochtelijk stuk architectuur op, dat menigeen zich van vóór 1971 zal herinneren.

Restauratie-opdracht

Op 11 mei 1967 besloot de kerkeraad het gebouw te restaureren, waartoe een opdracht werd verleend aan de architect D. Zuiderhoek te Baarn, geen restaurateur pur sang maar wel iemand die bereid bleek zich nauwgezet te oriënteren op de vorm die het kerkje kon hebben vertoond. Een beperkt hulpmiddel had hij aan de tekeningen van Wicart, de man die ook andere aspecten van het Westutrechtse veenlandschap op een karakteristieke wijze voor het nageslacht heeft vastgelegd.

Na aanvankelijk zijn opdracht te hebben teruggegeven, omdat hij geen kans zag de kerk volgens de aanvankelijke plannen te verbouwen, ging de architect toch aan de slag toen hij later een ruimere opdracht tot reconstructie ontving. Voor de uitvoering van het werk kreeg hij de medewerking van de aannemers Kamerbeek en Van Muyen te Amersfoort. Monumentenzorg deelde mede geen medewerking te kunnen verlenen; later kwam er toch een subsidie voor het herstellen van twee stukken zijmuur. De rest van de zeven ton bracht de hervormde gemeente samen met dorp en provincie bijeen.

Vergelijken wij de situatie van vroeger met die van nu, dan blijkt een aantal ronde kolommen te zijn verwijderd. Op de plaats van het hoogkoor

is nu catechisatie- en vergaderruimte gebouwd. De dakconstructie is vermoedelijk wat hoger opgetrokken dan voorheen, maar dat was uit praktische overwegingen gewenst.

Orgel

Vroeger bezat de kerk geen orgel. Daarin kwam in de negentiende eeuw verandering door de aankoop van een orgeltje van Bätz en Witte, afkomstig uit de oude remonstrantse kerk in Utrecht. Ook dit orgel is kort geleden in restauratie genomen. De orgelkast en frontpijpen waren bij de ope-

ning reeds geplaatst, de rest van het orgel was nog in restauratie. Misschien hebben sommigen zich afgevraagd waarom het orgel niet speelde; dit is dan de reden. De kosten voor deze restauratie worden overigens voor het leeuwendeel door Monumentenzorg gedragen.

Als belangrijkste vondst is bij het herstelwerk een zerk te voorschijn gekomen uit 1507 van Adam van den Ham. Samen met een tweede, latere grafsteen van een Van den Ham, welk voorwerp in verwaarloosde toestand in een verwarmingshok werd aangetroffen, is deze zerk ingemetseld in het liturgische gedeelte van de kerk.

K.

Behoud van schoonheid: "DE UTRECHT"

Het markante gebouw van de levensverzekering-maatschappij „De Utrecht“ aan de Leidseweg met de hoge Jugendstilgevel en de typerende leeuwen naast de monumentale trap dreigt te verdwijnen wanneer dit bedrijf in 1974 naar de Uithof verhuist. Redelijk vroeg hebben nu dan ook de medewerkers van de afdeling bouwkunst van het Kunst-historisch instituut der rijksuniversiteit bij het gemeentebestuur gepleit voor het behoud van deze uiterst belangrijke gebouwen.

Het hoofdgebouw, dat in 1901 werd ontworpen door Jan Verheul, is een fraai voorbeeld van „de

nieuwe kunst“, de Jugendstil, die zich in het begin van onze eeuw ontplooidde. Het nevengebouw van Kropholler, dat in 1908 werd gebouwd, is ook de belichaming van een vernieuwingsgedachte in de bouwwereld.

Het zou doodzonde zijn wanneer deze voorbeelden van mooie Utrechtse architectuur, die vertrouwde stadsbeelden zijn, zouden verdwijnen. Aan het nageslacht zijn wij toch wel verplicht méér achter te laten dan de beton- en glasconstructies van de moderne zakelijkheid, hoe mooi die bouwsels ook mogen zijn.

J.S.

Archeologische tentoonstelling

Ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van de afdeling Utrecht en omstreken van de Archeologische werkgemeenschap voor Nederland, wordt in het Centraal museum te Utrecht tot 10 januari a.s. een archeologische tentoonstelling gehouden met als titel Verleden in het heden.

De expositie geeft een interessant beeld van vondsten, gedaan door amateur-archeologen in en rond-

om Utrecht. De openingstijden zijn op werkdagen 10.00-17.00 uur en 's zondags 14.00-17.00 uur.

Nevenactiviteiten organiseren de werkgroep Nederlandse jeugdbond ter bestudering van de geschiedenis, afdeling Utrecht, de Historische kring tussen Rijn en Lek en de werkgroep Herstel leefbaarheid oude stadswijken Utrecht.